

रुंद वरंबा सरी (बीबीएफ) पद्धतीने करा हरभरा पिकाची लागवड

डॉ. तुकेश बालाजी सुर्याम
विषय विशेषज्ञ (कृषि अभियांत्रिकी)

कृषि विज्ञान केंद्र, खामगाव
वसंतराव नाईक मराठवाडा कृषि विद्यापीठ, परभणी

रब्बी हंगामात घेतल्या जाणाऱ्या पिकांपैकी हरभरा हे एक महत्वाचे कडधान्य पीक आहे. महाराष्ट्रत हरभरा लागवडीखालील क्षेत्र, उत्पादन आणि उत्पादकता यामध्ये सातत्याने वाढ झाल्याचे दिसून येते.

विविध रोग व किडींमुळे हरभऱ्याचे उत्पादन कमी मिळते. हरभऱ्यावरील घाटेअलीपासून पिकाचे ३० ते ४० टक्के नुकसान होते. हे टाळण्यासाठी शेतकऱ्यांनी जागरूक राहून किडींची ओळख करून पीक संरक्षण खर्चात बचत करण्यासाठी एकात्मिक किड व्यवस्थापनाचा वापर करावा. हरभरा पिकाचे भरघोस उत्पादन घ्यायचे तर योग्य जमिनीची निवड आणि पूर्वमशागत करून बिजप्रक्रिया आणि जिवाणू संवर्धनाचा वापर केलेले बियाणे वापरून योग्य अंतर ठेवून वेळेवर पेरणी करावी. तसेच अधिक उत्पादन देणाऱ्या आणि रोग प्रतिकारक्षम वाणांचा वापर करणे, पाणी व खत व्यवस्थापन, तण नियंत्रण करणे गरजेचे आहे.

हरभरा पिकाची पेरणी जमिनीत पुरेसा ओलावा असताना करावी. पेरणीस जास्त उशीर झाल्यास किमान तापमान खूपच कमी होऊन उगवण उशिरा आणि कमी होते. पिकाची वाढ कमी होऊन फांदा, फुले व घाटे कमी लागतात. यासाठी कोरडवाहू तसेच बागायत हरभऱ्याची पेरणी वेळेवर करणे आवश्यक आहे.

हरभरा पीक लागवडीच्या पद्धती:

१) रुंद वरंब्यावर ३० से. मी. अंतराच्या हरभरा पिकाच्या चार ओळी:

एका वरंब्यावर ३० से. मी. अंतरावर हरभरा पिकाच्या चार ओळी घेत असताना, दोन फळातील (सरीतील) अंतर १५० से. मी. ठेवणे गरजेचे आहे यामुळे १२० से. मी. अंतराचा रुंद असा वरंबा तयार होतो.

• १२० से. मी. रुंदीच्या वरंब्यामुळे हरभरा पिकाच्या ३० से. मी. अंतरावर चार ओळी घेता येतात.

• दोन्ही बाजूने येणाऱ्या सरी ह्या ३० से. मी. च्या पडतात.
• जमिनीच्या प्रकारानुसार सरीची रुंदी ही कमी अथवा जास्त करता येऊ शकते.

२) रुंद वरंब्यावर ३० से. मी. अंतराच्या हरभरा पिकाच्या तीन ओळी:

• एका वरंब्यावर ३० से. मी. अंतरावर हरभरा पिकाच्या तीन ओळी घेताना दोन फळातील अंतर १२० से. मी. ठेवावे यामुळे ९० से. मी. रुंदीचा वरंबा तयार होऊन पिकाच्या तीन ओळी घेता येतात.
• फळामुळे तयार होणाऱ्या दोन्ही बाजूच्या सरी या गरजेनुसार ३० से. मी. किंवा कमी जास्त मिळू शकतात.

३) रुंद वरंब्यावर ३० से. मी. अंतराच्या हरभरा पिकाच्या तीन ओळी:

• एका वरंब्यावर ४५ से. मी. अंतराच्या तीन ओळी घेण्यासाठी १३५ से. मी. रुंदीचा वरंबा तयार करणे गरजेचे आहे.
• दोन फळातील अंतर हे १८० से. मी. ठेऊन बीबीएफ यंत्र फळाच्या मध्य खुणेवर चालवावे. दोन्ही बाजूस पडणाऱ्या सरी या ४५ से. रुंदीच्या पडतात.

फायदे:

• चांगली मशागत होऊन बियाण्यासाठी गाढिवाफे तयार होतात.
• दोन ओळीतील आणि दोन रोपातील अंतर तसेच बियाण्यांची खोली शिफारशिनुसार ठेवता येते.
• प्रति हेक्टरी अपेक्षित रोपाची संख्या मिळते.
• वरंब्या वर पीक असल्यामुळे पाणी आणि हवा यांचे योग्य संतुलन राखले जाऊन पिकांना पुरेपूर सूर्यप्रकाश उपलब्ध होतो.
• दोन्ही बाजूने असलेल्या सरीमुळे अतिरिक्त पाण्याचा योग्य निचरा होण्यास मदत होते. तसेच कमी पाण्यामुळे मुलस्थानी जलसंधारण होण्यास मदत मिळते.
• पिकामध्ये तणांचा प्रादुर्भाव कमी प्रमाणात होतो.
• आंतर मशागत करणे सोयीचे होते.
• यंत्रामुळे रुंद वरंबा व सरी पाडणे, बियाणे पेरणी सोबत खत देणे तसेच रासणी करणे एकाच वेळी केले जाते.
• यंत्राच्या वापरामुळे बियाणे, वेळ, इंधन, मजुरीवरील खर्च यामध्ये खुप मोठ्या प्रमाणात बचत होते.

(संपर्क: +९१ ८६६८३९८७४९)

